

l'art
d'explicar
l'Art

**Enric
Nogueras
Abelló**

l'art
d'explicar
l'Art

Enric Nogueras Abelló

PRIMERA EDICIÓ: NOVEMBRE DEL 2021
© ENRIC NOGUERAS ABELLÓ, 2021
DISSENY DE L'INTERIOR: AUSTRALIA COMUNICACIÓN E IMAGEN, S.L.
ICONOGRAFIA: GRUP PLANETA
© COLUMNNA EDICIONS, LLIBRES I COMUNICACIÓ, S.A.U.
AV. DIAGONAL, 662-664 - 08034 BARCELONA
ISBN: 978-84-664-2845-3
DIPOÏIT LEGAL: B. 16.511-2021
FOTOCOMPOSICIÓ: AURA DIGIT
IMPRÈS A CATALUNYA - PRINTED IN CATALONIA

www.columnnaedicions.cat

*Aquesta pàgina de crèdits es completa
amb els copyrights de les imatges del final del llibre.*

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

Pablo Picasso

(1881-1973)

«L'Art és la mentida que ens permet
comprendre la veritat».

Homer Simpson

«Només perquè no m'importi
no significa que no ho entengui».

Yasmina Reza

Art (1994)

«A tu no t'interessa la pintura contemporània,
mai t'ha interessat. No tens cap coneixement
en aquest camp. Com pots afirmar que un objecte,
que obeeix unes lleis que ignores, és una merda?».

D.A.

(Diversos/es autors/es)

«Això el meu fill també ho sap fer!».

01

Una llavor.
Un símbol
de dissidència

Obra:
Sunflowers Seeds
(Llavors de gira-sol)
(2008)

Autor:
Ai Weiwei
(Pequín, 1957)

Hi ha obres que, per les seves dimensions, sembla impossible que s'hagin pogut concebre, però per sort hi ha artistes que no coneixen límits a l'hora de crear. A partir de la feina col·lectiva d'un munt de gent amb qui treballen en la idea inicial, saben pensar en gran i ens ofereixen instal·lacions que ens deixen amb els ulls com unes taronges!

Aquest podria ser el cas del fantàstic artista xinès Ai Weiwei, que, alhora, és un destacat activista contrari al règim de la Xina i, molt probablement, una de les icones més importants de l'art contemporani mundial. La seva descomunal obra *Llavors de gira-sol* és un exemple de bellesa, d'elaboració lenta i minuciosa, i de com plasmar un missatge clar que arribi als visitants, a la societat occidental, als governants del seu país i a tota la societat xinesa com un cop de puny ben donat enmig de la cara.

Ens hem de remuntar a uns quants anys enrere, al 2010, quan Ai Weiwei va omplir mil metres quadrats del terra de la coneguda com la Sala de Turbines de la Tate Modern de Londres amb —atenció!— cent milions de pipes de gira-sol de porcellana, fetes a mida real, de forma artesanal i en un procés d'elaboració que es va allargar durant més de dos anys!

Les pipes, totes, una a una, les va elaborar un col·lectiu de més de mil cinc-cents treballadors i treballadores xinesos que es van dedicar a decorar-les i pintar-les a mà. Una feinada de por! I tot això, per què? Què buscava explicar-nos Ai Weiwei amb aquesta imponent i costosa obra? I per què la va confeccionar, precisament, amb pipes de gira-sol? I per què de porcellana? Veureu que tot en l'obra d'Ai Weiwei té un argument que ho justifica i no hi ha res a l'atzar.

Anem a pams. La porcellana és un material molt associat a la cultura oriental, amb una important tradició a la Xina. És un material dur, compacte i resistent, però té també un cert component de delicadesa i fragilitat que depèn de la forma amb què es treballa i que tingui, dues característiques que tot i que són antagòniques són també una bona metàfora de la societat xinesa, un dels temes que més li agrada tractar a l'artista.

I per què pipes? Resulta que aquesta llavor —que segurament els lectors d'aquest llibre de més de trenta anys associem a hores de xerrades en què les assaboríem en un banc d'alguna plaça amb amics en tardes d'estiu, tot preguntant-nos què podríem fer per passar l'estona— té un fort component polític en l'imaginari xinès. El líder Mao Zedong, fundador de la República Popular de la Xina l'any 1949, líder del Partit Comunista que encara avui governa el gegant asiàtic i mort el 1976, apareixia sovint en els grans cartells propagandístics de la seva època envoltat de camps lluents de gira-sols que simbolitzaven el poble xinès i ell, el sol al qual seguir, el líder indiscutible que li donava tot el que necessitava per viure. El sol brillant que escalfa, que dona vida i que, si mai s'apagués, portaria tots els xinesos a la mort. I d'aquí s'extreu que cada pipa de la instal·lació d'Ai Weiwei representa un ciutadà d'aquest immens país. Cent milions de minúscules metàfores que representen els més de mil quatre-cents milions d'habitants del país.

A més, repassant encara la identificació de l'obra amb la història del líder Mao Zedong i la seva manera d'actuar al capdavant del país, l'artista aprofita per denunciar les mancances evidents que la població de la Xina pateix i va patir en el passat. Sobretot en l'època més dura del règim, quan els aliments no arribaven tal com prometien els governants i gran part de la població havia de tirar endavant menjant les pipes que els oferien els gira-sols.

La instal·lació *Llavors de gira-sol* és, doncs, una evident obra de denúncia d'algú que sempre ha estat un rebel. A casa seva ja ho era el seu pare, l'escriptor Ai Qing, un dels més grans poetes xinesos moderns, que va morir el 1996. Tots dos, pare i fill, han estat crítics amb el govern de la Xina i n'han patit les conseqüències, tal com explicava Ai Weiwei: «A la Xina el meu pare ja era considerat un enemic de l'Estat, tal com em consideren avui a mi».

Ser un rebel de referència demana, a vegades, uns certs dots de creativitat. El nostre protagonista en va ben servit, i s'ha convertit en un símbol de la dissidència a la Xina i en un defensor global dels drets humans després de dur a terme activitats de tota mena!

Per exemple, ja als anys noranta, Ai Weiwei va ser un dels primers a veure el potencial d'internet per comunicar-se amb el món, i al seu blog hi va penjar imatges d'ell mateix trencant un valuós gerro de la dinastia xinesa Han de més de dos mil anys d'antiguitat. I per què ho va fer? Doncs en un gest crític i provocador cap als governants que parlaven de crear una societat nova. Sense donar veu als crítics que hi havia, els va voler posar en evidència tot dient: «Mao ens deia que per construir una nova civilització, calia destruir la vella». Aquest fet —que esgarrifa només de pensar-hi!— i les imatges del qual són una de les obres gràfiques més icòniques d'Ai Weiwei, va ser com un sacrilegi en un país com el seu, que estava en ple procés per recuperar la seva reputació i l'autoestima apostant pel patrimoni artístic.

Més endavant, l'any 2009, quan un terratrèmol va arrasar la província de Sichuan l'artista, per denunciar la falsedat de les xifres oficials de víctimes que donava el govern xinès, va anar recopilant a internet la veu de testimonis que va acabar exhibint en una instal·lació que consistia en un llistat de més de cinc mil noms de nens i nenes morts. El preu que va pagar, però, no va ser menor: unes persones anònimes el van apallissar fins a deixar-lo a les portes de la mort, i es va convertir, ara sí «oficialment», en un enemic del règim.

El govern del país va instal·lar càmeres de vigilància a casa seva, li van intervenir el telèfon, li van esborrar els blogs i el seu nom es va deixar de poder cercar als localitzadors d'internet si et connectaves des de la Xina.

I aquí sorgeix la creativitat que comentàvem, que Ai Weiwei va utilitzar per respondre amb el mateix mètode que li aplicaven. Va dir: «La meua casa de Pequín està vigilada per vint càmeres. Jo n'he afegit quatre més per poder retransmetre així tot el dia. Estic usant la mateixa lògica que fa servir el meu Estat amb mi».

I en un creatiu gir inesperat a la situació que vivia, va fer que tothom que volgués el pogués veure a l'interior de casa seva: a l'escriptori, a l'habitació, al jardí... I es va dedicar a retransmetre la seva vida talment com si fos una mena de *reality show* casolà que va atreure milions de persones, que el van començar a seguir. A causa d'aquesta resposta, el govern va exigir que parés, però, davant la seva negativa, una vegada més, va respondre amb mesures poc dialogants, per dir-ho d'alguna manera. Van destruir el seu estudi de Xangai —amb l'argument que hi havia irregularitats legals en l'edificació— i van prohibir-li la sortida del país. Per acabar d'arrodonir-ho, el 2011 el van acusar de frau fiscal i el van condemnar a estar-se cinc anys en arrest domiciliari, del qual se'n va salvar gràcies a la pressió internacional.

Ja veieu, doncs, que Ai Weiwei, amb les seves obres, sembla que busqui donar sortida a les injustícies socials que es viuen al seu país. Però, tornant a l'obra *Llavors de gira-sol*, què suposava per als visitants acostar-s'hi? Doncs implicava una experiència multisensorial, ja que, a mesura que caminaven per sobre de la instal·lació, les pipes de porcellana cruïxen sota els peus reproduint un so que semblava un grinyol o petits crits. La instal·lació oferia la possibilitat a tot aquell que s'hi passejava de trepitjar l'esperit de Mao Zedong i la seva idea de tractar els individus de la Xina com si fossin només mà d'obra barata per a algú altre.

Amb aquest camp de pipes, l'artista llançava també el seu desafiament al concepte *Made in China* tan habitual en tot tipus de peces que adquirim a Occident, i el contraposava a aquell propi del passat de la Xina, quan la feina era un valor envoltat d'una ètica de qualitat, curós i detallat senyal d'identitat del seu país. Ben al contrari que la producció en massa actual, normalment de poca qualitat, de la qual viu gran part de la població i que va destinada a una societat global, sovint no xinesa i addicta al consum.

Ai Weiwei vol que els més de mil quatre-cents milions de xinesos no siguin vistos només com a mà d'obra barata, sinó com un valúos conjunt d'individus, tal com passa amb la seva obra d'art. És una instal·lació feta de milions de minúscules obres d'art que, tot i que creen una massa grisa uniforme, cadascuna és diferent de la del costat si fas l'esforç d'acostar-t'hi i mirar-la! A més, si tenim en compte que les pipes surten dels gira-sols que miren de forma innegociable el sol, sense plantejar-se alternativa, el crit d'Ai Weiwei és una crida als xinesos perquè s'espavilin i s'aixequin amb llibertat per triar si volen mirar el sol que els diu tot el que han de fer o girar-li l'esquena i desenvolupar-se com a persones lliures!

Un darrer apunt curiós: a Ai Weiwei sembla que li agraden les xifres ben arrodonides, i aquesta peça n'és un exemple. Fixeu-vos-hi! Cent milions de pipes que cobrien mil metres quadrats d'espai del museu. La ciutat on es van fer les pipes de porcellana, Jingdezhen, és a mil quilòmetres de la capital del país, Pequín, i durant mil anys va ser una població de referència en l'elaboració de porcellana. El gruix de l'obra també té xifres ben rodones. La capa de pipes s'aixeca a deu centímetres exactes del terra i el pes total de tot aquest camp sembrat és, ni més ni menys, que de cent cinquanta tones. Però aquest ball de xifres rodones també és una resposta a com entén l'artista la seva disciplina. Ai Weiwei busca fer un art entenedor, fàcil de comprendre, perquè el seu missatge arribi sense matisos. I així ho ha explicat sempre: «No m'interessa un art només per a uns pocs. Si l'art no és comprès per la majoria, no és art. De vegades em diuen que faci la meua obra "més artística". Però si l'art arriba a tothom, permet expressar sentiments i fa que la llibertat existeixi i que la humanitat sigui més poderosa».

Sens dubte és una obra feta amb el rigor i la precisió de la porcellana xinesa més valuosa!